

Lesing med flerspråklige barn

Katarzyna Tunkiel, Institutt for barnehagelærerutdanning, UiS
Cecilie Fodstad, Institutt for språk, kunst og kultur, DMMH
Trude Hoel, Nasjonalt lesesenter, UiS

Ansatte i en barnehage forteller om hvordan de har lest bøker på barnas førstespråk uten at de selv kan språkene. Barna tok med seg bøker hjemmefra som pakker til en julekalender. De ansatte leste en italiensk og en russisk bok med utgangspunkt i bildene. Barnet som kjente boka var aktivt med og fortalte fra den. De ansatte brukte også googleoversettelse via mobilkamera da de leste den russiske boka.

Privat fotografi

Praksiseksemplet viser hvordan barnehageansatte kan synliggjøre språklig mangfold, anerkjenne barnas flerspråklige kompetanse og la alle i barnegruppa møte og utforske andre språk enn norsk – gjennom leseaktiviteter. Denne teksten handler om hvordan barnehagen kan legge til rette for at flerspråklige barn deltar i høytlesing, både på norsk og andre språk¹, og hvordan barnehagen kan bruke lesing som et viktig springbrett inn i felles lek i flerspråklige barnegrupper.

I den første studien (Tunkiel et al., 2024) brukte vi data fra en nasjonal spørreundersøkelse. Der spurte vi barnehagelærere blant annet om de leser bøker på andre språk enn norsk i barnehagen. Bare ca. 13 % svarte at de hadde gjort det seinest i forrige uke, mens over 64 % svarte at de aldri hadde lest ei bok på et annet språk enn norsk. Cirka 23 % svarte at de hadde bøker på andre språk enn norsk i barnehagen, flest på engelsk, polsk og svensk.

Fokusgruppeintervjuer som vi har gjennomført med barnehagelærere i ulike deler av landet bekrefter at det skjer lite lesing på andre språk enn på norsk i norske barnehager. Derfor spurte vi om hvordan de ansatte tilrettelegger for flerspråklige barn i lesestunder. Vi fant ulike måter å gjøre det på som vi har kalt nøkkelressurser for lesing med flerspråklige barn: *å lese bildene, bruk av konkrete og en kroppslig tilnærming til lesing*. En fellesnevner for nøkkelressursene er at andre uttryksmåter enn verbalspråket tas i bruk i lesesituasjonene.

Bildene i bøkene bidrar sterkt til barns forståelse og aktive deltagelse i selve lesestunden, men også til valg av bøker, viser det seg. Barnehagelærere velger norskspråklige bøker med lite tekst til de flerspråklige barna. Men det hvor langt barna har kommet i sin andrespråktilegnelse, ser ikke ut til å ha så mye å si for dette valget. En fare er derfor at barna ikke møter bøker som utfordrer dem ut fra deres alder.

¹ Bruk av andre språk enn norsk i barnehagen, for eksempel i leseaktiviteter, må ses i sammenheng med det rådende synet i flerspråklig pedagogikk og didaktikk om at flerspråklige barns eksisterende språkkompetanse bør støtte utviklingen av en ny språkkompetanse. For å fremme denne utviklingen er det derfor gunstig å mobilisere det flerspråklige barnets hele språklige repertoar (Alstad & Pesch, 2024).

Å lese bildene er ikke alltid tilstrekkelig, forteller flere av de barnehageansatte, og de tar derfor i bruk flere ulike uttrykksmåter i bokformidlingen. De kan for eksempel laminere bilder fra bøkene og henge dem opp på veggen, slik at de er synlige gjennom hele dagen. I flere av intervjuene fremheves bruk av konkrete for å styrke forståelsen av bøkene sammen med bildene og det verbale språket. Bokrelaterte konkrete kan også konkrete kan også gå inn i barnas lek og dermed bidra til å utvide leseopplevelsen. Samtidig vil spørsmålet igjen være om barna blir utfordret nok språklig når de får så mye støtte i form av bilder og konkrete.

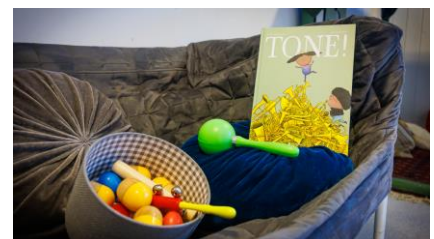

Fotograf: Bo Randulff

Bokinspirert lek er et eksempel på en kroppslig tilnærming til lesing med de flerspråklige barna som de barnehageansatte ser ut til å være bevisste på. En av dem forteller at bøker skaper samhörighet som gjør det lettere for ansatte og barn å snakke sine ulike språk, og de kan skape et felles språk for leken sammen med barna med utgangspunkt i en bok. Barnehagelæreren kaller det å skape «et rom for samlek».

Sammenhengen mellom bøker og lek i flerspråklige barnegrupper var i fokus i den andre studien vi har gjennomført (Fodstad & Tunkiel, 2025), hvor vi også har brukt fokusgruppeintervjuer. Funnene viser at selv om de barnehageansatte ser at bøkens fantasiverden inspirerer flerspråklige barn til lek, skaper de selv i liten grad bro mellom bøker og lek. Men barnehagebarn søker gjerne mot andre barn som de deler referanser med, både språklig og kulturelt. Bøker kan derfor være et vesentlig utgangspunkt for lek ettersom barna får felles erfaringer med og referanser til et univers de kan bygge videre på i leken.

Derfor er det viktig at de ansatte ikke bare inkluderer de flerspråklige barna i lesingen, men også hjelper dem inn i lekverdenen. Og hvordan kan de gjøre det? En mulighet er å tilby bokrelaterte rekvisitter, for eksempel legge fram musikkinstrumenter når en leser en bok hvor musikk er et viktig motiv.

Fotograf: Bo Randulff

Barnehageansatte kan også skape leserom som bygger på motiver fra bøkene, for eksempel at rommet spiller temaet naturverdenen som barna leser om. Og ikke minst kan de ansatte selv initiere bokinspirert lek ved å fordele roller eller selv gå inn i rolle i leken, og ved behov hjelpe de flerspråklige barna med replikker.

Flere av de vi har intervjuet savner støtte i flerspråklige ansatte for å lese for barna på deres førstespråk. Det å lese en bok på et språk en ikke selv kan, ser ut til å være utfordrende og kan være rart. Derfor kan foreldrene være en annen viktig ressurs for lesing med flerspråklige barn. Flere forteller om foreldre som leser bøker barnehagen jobber med på sitt morsmål hjemme og om foreldre som blir invitert for å lese og fortelle på sitt morsmål i barnehagen. Tiden vi deler med barn om en bok er en tid for samtale og nærhet der barnas ulike språkressurser kan gjøres synlige. Dersom et flerspråklig barn kjenner boka fra før, kan barnet delta som språkekspert og ta i bruk flere av språkene sine (se bl.a. Tkachenko et al., 2021). Barnehagens ansatte kan også bruke digital

teknologi for å bli kjent med innholdet i bøker på andre språk enn norsk. Slik kan både ulike språk og ulike alfabet bli synlige i barnehagekonteksten².

Oppsummert kan vi si at lesing på andre språk enn norsk i liten grad ser ut til å skje i norske barnehager. Men, bøker på norsk som leses med de flerspråklige barna blir formidlet både gjennom bilder, konkrete og hele kroppen. Samtidig er det viktig å passe på at bøkene ikke er for enkle for barnas modningsnivå. Bøker kan også fungere godt som fellesreferanse for lek i barnegruppen. Det er viktig at de ansatte aktivt bidrar til å skape sammenheng mellom bokuniverset og leken.

Spørsmål til refleksjon

Før dere ser fagfilmen:

- Hvordan tilrettelegger du for lesing med flerspråklige barn i barnegruppa du jobber med?
- Leker de flerspråklige barna med utgangspunkt i tekster dere leser, og hvordan?
- Har du bøker på ulike språk tilgjengelige for din barnegruppe, og hvordan bruker du disse i barnehagehverdagen? Hvis ikke, hvilke muligheter ser du for å skaffe bøker på andre språk enn norsk til din barnehage/ barnegruppe?

Etter at du har sett fagfilmen:

- På hvilke måter kan du bruke flere språk i boklesing?
- Hvordan kan du tilrettelegge for fellesskap i lek basert på bøker?

Referanser

- Alstad, G. T., & Pesch, A. M. (2024). Transspråking inn i barnehagekonteksten: En språkideologisk diskusjon av språknormer i pedagogiske praksiser. *Nordisk barnehageforskning*, 21(1), 6–26. <https://doi.org/10.23865/nbf.v21.378>
- Fodstad, C. og Tunkiel, K. A. (2025). Lesing og lek i en flerspråklig barnegruppe. I S. Sando, T. Bjørnaas og C. Fodstad (Red.), *Flerkulturelle* praksiser i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Tkachenko, E., Romøren, A. S. H., & Garmann, N. G. (2021). Translanguaging strategies in superdiverse mainstream Norwegian ECEC: Opportunities for home language support. *Journal of Home Language Research*, 4(1), 1–13. <https://doi.org/10.16993/jhrlr.41>
- Tunkiel, K. A., Fodstad, C. D. og Hoel, T. (2024). Reading practices with multilingual children in Norwegian Kindergartens: Picturebooks, tangible objects, and playful bodies. *Barnboken*, 47. <https://doi.org/10.14811/clr.v47.905>

² Sprell-ressursen «Å lese digitale bøker i barnehagen» diskuterer fordeler av å lese digitale bøker på ulike språk og ulike formidlingsmåter av digitale bøker i barnehagen.